

Inconsistent Beliefs and Electrophysiological Skin Responses: A Case Study of Gur and Sackeim

Javad Danesh¹

Received: 2025/03/07 • Revised: 2025/04/18 • Accepted: 2025/04/24 • Available Online: 2025/10/01

Abstract

The possibility and nature of self-deception have been significant topics in the fields of moral philosophy and psychology. The main approaches to self-deception can be broadly categorized into two groups: intentionalism and motivationalism. The most important distinguishing feature between them is the condition of intentionally holding contradictory beliefs during the process of self-deception. Gur and Sackeim sought to investigate the four conditions of self-deception in individuals by designing a series of experiments and to demonstrate how two contradictory beliefs can coexist in different cognitive domains of a person. In the first experiment, participants made errors in their self-reported identification of sounds, while the electrophysiological skin response (GSR) electrodes indicated correct identification in the subconscious, thus suggesting the presence of contradictory beliefs within the individual. The data from this experiment showed that the errors were motivational, stemming from individuals' previous experiences and self-concepts. The second experiment

---

1. Assistant Professor, Department of Ethics, Institute for Philosophy and Theology, Islamic Sciences and Culture Academy, Qom, Iran. j.danesh@isca.ac.ir

* Danesh, J. (2025). Inconsistent Beliefs and Electrophysiological Skin Responses: A Case Study of Gur and Sackeim. *Philosophia et Theologia: Dialogues in Criticism and Reflection*, 30(3), pp. 70-98. <https://doi.org/10.22081/jpt.2025.71323.2212>

Article Type: Research; **Publisher:** Islamic Sciences and Culture Academy, Qom, Iran

© 2025

authors retain the copyright and full publishing rights

demonstrated that experiences of success or failure—which alter an individual's level of self-worth—directly influence their ability to identify their own voice. In situations where individuals had experienced failure and consequently felt fear or avoidance of confronting themselves, it was more difficult for them to recognize their own voice. This was accompanied by delays and negative errors in their responses. In contrast, individuals who had experienced success and generally had higher self-worth and self-esteem were less sensitive to self-confrontation and might mistakenly interpret others' voices as their own, which could be seen as a form of self-projection. According to Gur and Sackeim, these two experiments provide empirical evidence for the self-deception hypothesis and illustrate the influence of emotions and motivations—especially one's state of self-worth—on cognitive choices such as identifying and making errors in identifying one's own voice and others'. However, as we will see, the experiments and their presented results face numerous methodological, interpretive, and conceptual flaws, and ultimately fail to provide a coherent picture of the conditions of ethical self-deception.

Keywords

Ethical Self-Deception, Reuben Gur, Harold Sackeim, Contradictory Beliefs, Electrophysiological Skin Response.

EISSN: 2716-960X
ISSN: 1026-8952

نظـر
نـدو

باورهای متناقض و پاسخ‌های الکتروفیزیولوژیک پوست:

مطالعه موردی گور و ساکیم

جواد دانش

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۱۷ • تاریخ اصلاح: ۱۴۰۴/۰۱/۲۹ • تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۲/۰۴ • تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۷/۰۹

چکیده

امکان رخداد و ماهیت خودفریبی از موضوعات مهم حوزه‌های فلسفه اخلاق و روان‌شناسی بوده است. به نظر می‌رسد که عمده‌ترین رهیافت‌های ناظر به فریب خود را می‌توان در دو گروه قصدگرایی و انگیزه‌گرایی تعریف کرد که مهم‌ترین وجه فارق آنها شرط باورهای متناقض عامدانه در فرایند خودفریبی است. گور و ساکیم می‌کوشند تا با طرح‌ریزی آزمایش‌هایی، شرایط چهارگانه خودفریبی در افراد را بررسی کنند و چگونگی جمع دو باور متناقض در ساحت‌های مختلف شناختی انسان را نشان دهند. در آزمایش اول، در حالی شرکت‌کنندگان در شناسایی‌های خودگزارشی صداها اشتباه می‌کنند که الکترودهای سنجشگر پاسخ الکتروفیزیولوژیک پوست (GSR) بیانگر شناسایی صحیح در ناخودآگاه و در نتیجه، وجود باورهای متناقض در شخص است. داده‌های این آزمایش کم‌ویش نشان می‌داد که خطاهای رخ داده بسته به تجربه‌ها و خودپنداره‌های پیشینی افراد و به گونه‌ای کاملاً انگیزشی بروز می‌یابند. آزمایش دوم نیز نشان می‌دهد که

۷۲
نظـر
نـدو
سال سی‌ام، شماره ۳، ۱۴۰۴

۱. استادیار، گروه اخلاق، پژوهشکده فلسفه و کلام، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، قم، ایران.

j.danesh@isca.ac.ir

* دانش، جواد. (۱۴۰۴). باورهای متناقض و پاسخ‌های الکتروفیزیولوژیک پوست: مطالعه موردی گور و ساکیم.

نقدونظر، ۳۰(۳)، صص ۷۰-۹۸.

<https://doi.org/10.22081/jpt.2025.71323.2212>

نوع مقاله: پژوهشی؛ ناشر: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، قم، ایران.

© 2025

authors retain the copyright and full publishing rights

<http://jpt.isca.ac.ir>

تجربیات موفقیت یا شکست - که بر اساس آنها، سطح خودارزشمندی افراد تغییر می کند - به طور مستقیم، بر توانایی شناسایی صدای خود تأثیر می گذارد. در شرایطی که افراد دچار شکست شده اند و به تبع آن، از رویارویی با خود دچار اجتناب یا ترس می شوند، تشخیص صدای خود برای آنها دشوارتر می شود و با تأخیر و اشتباهات منفی در واکنش، همراه است. در مقابل، افرادی که تجربه موفقیت داشته اند و معمولاً از خودارزشمندی و عزت نفس بالاتری برخوردارند، حساسیت کمتری به رویارویی با خود دارند و ممکن است به اشتباه، صدای دیگران را به مثابه صدای خود تفسیر کنند که می توان آن را نشانه ای از خودپروژه سازی تلقی کرد. به نظر گور و ساکیم، این دو آزمایش از سویی، شواهد تجربی را برای فرضیه خودفریبی ارائه می دهند و از سوی دیگر، تأثیر عواطف و انگیزه ها - به ویژه وضعیت خودارزشمندی - را بر انتخاب های شناختی - مانند شناسایی و اشتباه در شناسایی صدای خود و دیگران - نمایان می سازند؛ اما آن چنان که خواهیم دید آزمایش های مورد نظر و نتایج ارائه شده از آن، با اشکالات روش شناختی، تفسیری و مفهومی پرشماری مواجه است و در نهایت نمی تواند تصویر منسجمی از شرایط خودفریبی اخلاقی ارائه کند.

کلیدواژه ها

خودفریبی اخلاقی، روبن گور، هارولد ساکیم، باورهای متناقض، پاسخ الکتروفیزیولوژیک پوست.

اگر خودفریبی^۱ را در چارچوب سستی فریب میان فردی ادراک کنیم که در آن شخص الف با قصد و تعمد قبلی شخص ب را وامی دارد که گزاره p را باور نماید و در تمام این مدت، الف باور دارد که $\sim p$ ، حقیقت خودفریبی دست کم عبارت خواهد بود از اینکه عامل اخلاقی در یک زمان هم به p باور داشته باشد و هم به $\sim p$. به بیان رافائل دموس، خودفریبی زمانی شکل می‌گیرد که شخصی به خود دروغ می‌گوید؛ یعنی خود را متقاعد می‌سازد که چیزی را باور کند که می‌داند درست نیست (Demos, 1960, pp. 588-595).
مقابله با استرس و اضطراب، افزایش انگیزه و پشتکار، تسهیل روابط اجتماعی، حفظ عزت نفس و خودپنداره، افزایش تاب‌آوری در برابر رویدادهای منفی، کاهش درد و تسریع بهبود و نیز تسهیل تصمیم‌گیری در شرایط پیچیده، از جمله کارکردهای تطابقی خودفریبی در بقا و سازگاری انسان نسبت به رخدادهای پیرامونی هستند. پدری را در نظر بگیرید که ناگهان از سوی پزشک معالج و متخصص مطلع می‌شود که فرزندش به سرطان پیشرفته مبتلاست و با وجود تمام تلاش‌های تیم پزشکی به‌زودی از دنیا خواهد رفت. او در بادی امر باور می‌کند که فرزندش سرطان دارد و عمر چندانی نخواهد داشت؛ اما به مرور زمان، مکانیسم‌های دفاعی در شخص فعال می‌شود و با یادآوری و برجسته‌سازی خطاهای پزشکی در تشخیص بیماری‌ها و انبوه‌نمایی افراطی درمان انواع سرطان‌ها و ... به تدریج او را در درمان‌ناپذیری بیماری فرزندش و درنهایت، اصل بیماری او دچار تردید می‌کند؛ این فرایند تا آنجا پیش می‌رود که گاه شخص به موازات باور اولیه کم‌رنگ خود، به این باور متناقض نیز می‌رسد که فرزندش اصلاً مبتلا به سرطان نیست؛ باوری که به او آرامش و امکان تاب‌آوری در برابر این رویداد سخت را می‌دهد.

روبن سی. گور و هارولد ای. ساکیم سه مقاله مشترک در باب خودفریبی اخلاقی نوشته‌اند (Gur & Sackeim, 1979a, 1979b, 1997) که عمده‌ترین رسالت آنها طرح‌ریزی برخی

1. Self-Deception

آزمایش‌ها و نمایاندن چگونگی جمع باورهای متناقض در فرد خودفریب و نیز بررسی تأثیر خودفریبی و فریب دیگران بر ارزیابی‌های روان‌پزشکی بوده است. در این مقاله، در گام نخست، شرایط و معیارهای خودفریبی و به‌خصوص ملاک باورهای متناقض را از منظر فیلسوفان و روان‌شناسان اخلاق و به‌ویژه گور و ساکیم تبیین می‌کنیم و لوازم آن را به‌اجمال مورد بررسی قرار می‌دهیم و پس از آن، آزمایش گور و ساکیم درباره چگونگی شکل‌گیری باورهای متناقض در عامل اخلاقی را مورد توجه قرار می‌دهیم.

۱. معیارهای خودفریبی

بی‌تردید معیارهای خودفریبی از منظر فیلسوفان، بسته به نگرش آنها در باب ماهیت خودفریبی بوده است. برخی فیلسوفان بر این باور بوده‌اند که فریب خود تنها برخاسته از میل و خواست عامل بوده و اساساً حاصل نوعی حالت انگیزشی ناخودآگاه برای محافظت از خودپنداره فرد، عزت نفس یا آرامش روانی است. در این نگرش، خودفریبی یک مکانیسم دفاعی است که به افراد اجازه می‌دهد تا ارزیابی مثبت از خود یا جهان پیرامون را - حتی به هنگام مواجهه با شواهد متعارض - حفظ کنند. این دسته از فیلسوفان به انگیزه گرایان^۱ شهره بوده‌اند (برای مرور نمونه‌ای از دیدگاه‌های متنوع انگیزه‌گرایان، نک: Johnston, 1988). در مقابل، با قصد‌گرایانی^۲ (برای مرور نمونه‌ای از تقریر قصد‌گرایان، نک: Davidson, 1982)، چون گور و ساکیم مواجهیم که معتقدند خودفریبی یک عمل عمدی یا نیمه‌عمدی است که توسط فرد برای باور چیزی که می‌دانند نادرست است، انجام می‌شود. بنابراین در این نگرش، مؤلفه قصد و نیت نقش علی تعیین‌کننده‌ای در خودفریبی ایفا می‌کند و فرد درحالی که باور به صدق p دارد، به‌عمد، خود را می‌فریبد و باور به p را در خود شکل می‌دهد تا با کمک این خودمدیریتی، به اهداف خود دست یابد و با دیگران کنار بیاید و یا از پیامدهای نامطلوب برخی رخدادهای

1. motivationalist
2. intentionalism

اجتناب کند. گذشته از اینکه انگیزه گرایی در ارائه تصویر محصلی از فریب فاقد قصد در عامل اخلاقی، با چالشی جدی روبه‌رو است و دقیقاً نمی‌توان تصور کرد که چگونه عنصر فریب بدون هیچ قصد پیشینی تحقق می‌یابد، به بیان نلکین،^۱ این دسته از فیلسوفان در پاسخ به برخی پرسش‌ها درباره ماهیت خودفریبی، دچار انشعاب می‌شوند. پرسش‌هایی مانند:

۱. انگیزه هدایت‌کننده در فرد خودفریب چیست؟ با فرض آنکه یک میل نقش ایفا می‌کند، این میل دقیقاً ناظر به چه چیزی است؟ (پرسش درباره محتوا).
۲. حاصل خودفریبی در باب p چیست؟ باور به اینکه p ، ابراز صادقانه p ، تظاهر اینکه p ، باور به اینکه شخص معتقد است که p ؟ (پرسش درباره نتیجه).
۳. چگونه عنصر انگیزش این ماحصل خودفریبی را ایجاد می‌کند؟ (پرسش درباره فرایند).
۴. برای نامعقول بودن خودفریبی چه تبیینی می‌توان ارائه کرد؟ (پرسش درباره عدم معقولیت).
۵. آیا در کنار باور به p ، باور به $\sim p$ هم وجود دارد؟ (پرسش درباره گزاره متناقض).
۶. اگر نتیجه خودفریبی عبارت است از باور به p ، آیا لازم است این باور، کاذب باشد؟ (پرسش درباره ارزش صدق) (Nelkin, 2012, p. 119).

اما به نظر می‌رسد که مهم‌ترین اختلاف میان انگیزه‌گرایان، محتوا و مضمون حالت انگیزشی فعال در افراد خودفریب است. برخی فیلسوفان همچون پیرز^۲ تأکید دارند که میل مؤثر در خودفریبی یک میل خودمحور^۳ است و خودفریبان تمایل دارند که خودشان به گونه‌ای باشند که باور کنند که p (Pears, 1984). در مقابل، فیلسوفانی مانند کنت باخ^۴ را

1. Dana Kay Nelkin
 2. David Pears
 3. Self-focused desire
 4. Kent Bach

داریم که این میل را یک میل جهان‌محور^۱ برمی‌شمرند و در کتاب تحلیلی بر خودفریبی نشان می‌دهد که خودفریبان با کمک سه مکانیسم عقلانی‌سازی، اجتناب و مسدودسازی تمایل دارند که جهان به‌نحوی باشد که باور به p در آنها شکل گیرد (Bach, 1981).

فارغ از انبوه مناقشات میان انگیزه‌گرایان، آنها شرایطی را برای خودفریبی اخلاقی عامل در نظر می‌گیرند که با عطف نظر به تلقی مختار آنان از ماهیت خودفریبی، متفاوت از شرایط و لوازم مورد توجه قصد‌گرایان بوده است. آلفرد مل^۲ در مقام یکی از مهم‌ترین انگیزه‌گرایان تبیین می‌کند که تمایلات و خواسته‌های شخص نسبت به p چگونه می‌تواند به کمک فرایندهایی، مانند تفسیر منفی یا مثبت نادرست، تمرکز و توجه‌گزینشی و یا گردآوری‌گزینشی شواهد در کنار مؤلفه‌های خنثی و بالقوه‌ای، همچون وضوح اطلاعات و سوگیری تأیید موجب خودفریبی شخص شود. کم‌وبیش پیداست که در چنین بافتی، مل شرایط زیر را برای تحقق خودفریبی اخلاقی در نظر می‌گیرد:

۱. باور p که S کسب می‌کند، نادرست است.
۲. S داده‌های مرتبط، یا دست‌کم به‌ظاهر مرتبط با ارزش صدق p را به‌شیوه‌ای از نظر انگیزشی سوگیرانه پردازش می‌کند.
۳. این پردازش سوگیرانه، علت طبیعی کسب باور p توسط S است.
۴. مجموعه داده‌هایی که S در آن زمان در اختیار دارد، توجیه بیشتری برای $\sim p$ فراهم می‌آورد تا برای خود p (Mele, 2001, pp. 50-51).

همان‌طور که می‌بینیم در این الگوی خودفریبی، نیازی به عناصری، چون قصد و تلاش عامل برای فریب خود یا تسهیل باورمندی خود و یا باور متقارن و هم‌زمان او به گزاره‌های متناقض دیده نمی‌شود و خودفریبی تنها در صورتی محقق می‌گردد که اول اینکه، p نادرست باشد و دوم اینکه، باور به p به‌شیوه‌ای غرض‌ورزانه و سوگیرانه حاصل

1. world-focused desire
2. Alfred R. Mele

آمده باشد. اما در مقابل این دیدگاه، قصد‌گرایانی مانند گور و ساکیم قرار دارند که بر لزوم نیت و قصد عامل در فریب خود و کسب باوری که به کذب آن باور دارد و یا دست‌کم قرینه‌ای بر صدق آن ندارد، تأکید دارند؛ اگرچه این مؤلفه به تناقض در باورهای شخص منتهی شود.^۱ از نظر برمودز،^۲ شرط ضروری تشکیل باور خودفریبانه در شخص S آن است که او به‌طور عمدی موجب شود که به گزاره p باور یابد و این باور ناموجه با اشکال مختلفی ایجاد می‌شود:

۱. S معتقد است که $\sim p$ ؛ اما قصد دارد کاری کند که این باور کاذب را به دست آورد که p.

۲. S معتقد است که $\sim p$ ؛ اما قصد دارد کاری کند که این باور را به دست آورد که p.

۳. S قصد دارد کاری کند که این باور را به دست آورد که p (Bermudez, 2000, p. 310). در حالت سوم S قصد دارد باور خاصی (p) را فارغ از درستی یا نادرستی آن کسب کند؛ اما در حالت‌های اول و دوم S به کذب p آگاهی دارد با این تفاوت که در حالت دوم این کذب متعلق خواست و اراده او نیست؛ درحالی که در شکل نخست، S آگاهانه قصد دارد باور کاذبی را تحصیل کند. روشن است که حالت دوم مستلزم حالت اول نیست. شخص می‌تواند اعتقاد داشته باشد که p کاذب است و قصد کند که این باور را کسب کند که p، بدون آنکه تحصیل باور کاذب نیز واقعاً متعلق خواست و قصد او باشد. به دیگر سخن، قصدها تحت استلزام متعارف منطقی مندرج نمی‌شوند. من

۱. برخی فیلسوفان در برابر تقریر حداکثری قصد‌گرایانه از خودفریبی، وقوع خودفریبی را امکان‌پذیر نمی‌دانند؛ برای مثال پالوچ استدلال می‌کند که اگر فردی از فریب خود آگاه باشد، دیگر فریب‌خورده نیست و اگر هم واقعاً فریب‌خورده باشد، نمی‌تواند از آن آگاه باشد. بنابراین فریب‌دادن خود به‌صورت آگاهانه و عمدی ناممکن است. البته او می‌پذیرد که افراد می‌توانند تمایل شدیدی به باور چیزی داشته باشند و این تمایل ممکن است باعث شود که شواهد و مدارک را به‌صورت گزینشی و سوگیرانه بررسی کنند؛ اما به تصریح وی، این سوگیری با فریب خود به معنای دقیق کلمه متفاوت است (نک: Paluch, 1967, pp. 268-278).

2. Jose Luis Bermudez

می‌توانم بدانم که x مستلزم y است و قصد کنم که سبب x شوم، بدون آنکه قصد کنم تا سبب y شوم؛ برای مثال فرض کنید که من می‌دانم که اگر برای پیاده‌روی صبحگاهی به زمین چمن دانشگاه بروم، خواه‌ناخواه برخی پشه‌های ریز که همواره روی چمن‌ها هستند، در زیر پاهای من خواهند مُرد؛ با این حال، من قصد می‌کنم که به پیاده‌روی بروم؛ اما محققاً کشتن این پشه‌ها قصد و هدف من نبوده است. هدف من تنها بیرون رفتن برای پیاده‌روی بوده است و اگر این پیاده‌روی حتی به مرگ یک پشه هم منجر نمی‌شد، باز هم من مبادرت به آن می‌کردم.

به هر حال، آن‌چنان که برموز نشان می‌دهد، هر سه تقریر مدعای قصدگرایان حکایت از خودفریبی دارد؛ زیرا در حالت‌های اول و دوم، S کاملاً آگاه است که p کاذب است و با این حال، اقدام به مهار خود می‌کند تا به p باور یابد. در حالت اول هم S می‌داند که قصد دارد موجب کسب باوری شود که بر اساس قرائن، موجه نیست و هنجارهای تشکیل باور صادق را نقض می‌کند.

گور و ساکیم در کنار مفهوم ضعیف و حداقلی خودفریبی، از شکل قوی خودفریبی که از نظر آنها، مسبوق به تناقض میان باورهای فرد خودفریب و فقدان آگاهی عامل نسبت به یکی از آنهاست، دفاع می‌کنند:

ما تردیدی نداریم که اشکال ضعیف خودفریبی از نظر مفهومی منسجم هستند و واقعیت تجربی دارند؛ با این حال، شکل قوی خودفریبی بر اساس قیاس فریب بین فردی، به‌طور خاص مورد توجه است؛ زیرا مستلزم تقسیم‌بندی آگاهی است؛ به طوری که افراد قادر به داشتن هم‌زمان باورهای متناقض هستند و به دلیل عوامل انگیزشی، از یکی از این باورها بی‌اطلاع هستند. بنابراین شکل قوی خودفریبی مستلزم فقدان انگیزه‌محور آگاهی از محصولات نهایی شناخت است، یعنی ایجاد و حفظ باورها (Sackeim & Gur, 1997, p. 125).

در این نگرش، گرچه شخص دارای باورهای متناقضی است، این تناقض و ناسازگاری باورها از روی اختیار یا جهل رخ نمی‌دهد، بلکه یکی از این باورها، از قلمرو آگاهی بالفعل

شخص خارج و فاقد تأثیر روان‌شناختی است. بر این اساس، آنها ملاک‌های زیر را شرایط لازم و کافی برای انتساب خودفریبی به هر پدیدهٔ مشخصی برمی‌شمرند:

۱. فرد دو باور متناقض (p و $\sim p$) دارد.
۲. این دو باور متناقض به‌طور هم‌زمان وجود دارند.
۳. فرد از اینکه یکی از باورها را دارد، آگاه نیست.
۴. عملی که تعیین می‌کند کدام باور متعلق آگاهی است و کدام باور نیست، یک عمل برانگیخته است (Gur & Sackeim, 1979a, p. 149).^۱

بنابراین از منظر گور و ساکیم، یکی سنخ قوی خودفریبی اخلاقی در صورتی تحقق می‌یابد که در گام نخست، دو باور متناقض در شخص وجود داشته باشد؛ باورهایی که دارای هم‌پوشانی زمانی هستند و سرکوب آگاهی نسبت به یکی از آنها ناشی از برخی منافع روان‌شناختی و برای مثال جلوگیری از برخورد با واقعیت ناخوشایند است.

۲. معماهای ایستا و پویا

از مهم‌ترین اشکالاتی که با عطف نظر به واژگان خودفریبی نسبت به خودفریبان قصدگرا و حداکثری طرح شده است، چگونگی و فرایند جمع باوره‌های متناقض در شخص خودفریفته است (see: Gendler, 2007; Mele, 1987; Mele, 1997). طبق تعریف خودفریبی، ما با دو مفروض مواجهیم:

۱. شخص A شخص B را (درحالی که B ممکن است همان شخص A باشد یا فرد دیگری) فریب می‌دهد تا او باور کند که p ؛ تنها در صورتی که A بداند، یا حداقل به‌درستی باور داشته باشد که $\sim p$ و باعث شود که B باور کند p .
۲. فریب‌دادن یک فعالیت عمدی است و فریب‌دادن غیر عمدی از نظر مفهومی، غیرممکن است.

۱. جورج کواترون و آموس تورسکی نیز می‌کوشند در مقالهٔ خود، واقعیت خودفریبی را مطابق شرایط ساکیم و گور نشان دهند (نک: Quattrone & Tversky, (1984), pp. 48-237).

اما هر کدام از این فرض‌ها، با یک معمای آشنا درباره خودفریبی مرتبط است. اگر فرض اول درست باشد، پس فریب‌دادن خود برای باور اینکه p مستلزم این است که فرد بداند، یا حداقل به درستی باور داشته باشد که $\sim p$ و خود را مجبور به باور p کند. در ساده‌ترین حالت، فرد با باور به $\sim p$ شروع می‌کند و سپس به نحوی، خود را مجبور می‌کند تا p را هم باور کند. این امر مستلزم آن است که در برخی مواقع، افراد خودفریب، هم به p باور داشته باشند و هم به $\sim p$ که بی‌تردید این حالت ذهنی ممکن نیست. ماهیت باور مانع از آن می‌شود که فرد هم‌زمان، هم باور کند که p درست است و هم باور کند که p نادرست است. بنابراین ما یک معمای ایستا درباره خودفریبی داریم: خودفریبی طبق دیدگاه مورد بحث، مستلزم بودن در یک حالت ذهنی غیرممکن است.

فرض دوم، یک معمای پویا یعنی معمایی درباره پویایی خودفریبی ایجاد می‌کند. اغلب گفته می‌شود که انجام یک فعل عمدی مستلزم انجام آن به صورت آگاهانه است. اگر چنین باشد، و اگر فریب‌دادن طبق تعریف یک فعالیت عمدی باشد، پس کسی که خود را فریب می‌دهد، این کار را آگاهانه انجام می‌دهد؛ اما فریب‌دادن آگاهانه خود برای باور اینکه p مستلزم دانستن آن است که آنچه فرد خود را مجبور به باور آن می‌کند نادرست است. چگونه این آگاهی می‌تواند پروژه فریب‌دادن خود را تضعیف نکند؟ تصور اینکه چگونه یک نفر می‌تواند دیگری را فریب دهد تا p را باور کند، درحالی که نفر دوم دقیقاً می‌داند که نفر اول در حال انجام چه کاری است، دشوار است و دیدن اینکه چگونه این ترفند می‌تواند زمانی که فریب‌دهنده عامد و قربانی مورد نظر یک نفر هستند، دشوارتر است. افزون بر این، فریب به طور معمول، با داشتن و اجرای عمدی یک استراتژی فریب‌کارانه توسط فریب‌دهنده تسهیل می‌شود. اگر برای اجتناب از خنثی کردن تلاش‌های خود در خودفریبی، فرد نباید به عمد هیچ استراتژی برای فریب‌دادن خود اجرا کند، پس چگونه می‌تواند موفق شود؟ (Mele, 1997, p. 92).

این اشکالات مل به قصد‌گرایان ناظر به لوازم متعارف اصطلاح «فریب» است. یکی از این لوازم گریزناپذیر، آگاهی فریبنده به کذب مدعای خود است. او در حالی شخص

(خود یا دیگری) را به باور گزاره p وامی دارد که خود، باور به صدق p دارد. این رخداد هنگامی که فریب خورده خود فریبنده است، مرادف با آن است که شخص گزاره p را هم صادق بداند و هم کاذب، و این جمع نقیضین نامقبول خواهد بود. از دیگر لوازم واژه «فریب»، عمد و قصد فریبکار در انجام فعل فریبکارانه است. محققاً هیچ فعل عمدی نیز بدون آگاهی عامل انجام نمی شود؛ بدین ترتیب با مشکل پویایی اصطلاح فریب خود مواجه خواهیم بود. چگونه و طی چه فرایندی شخص می تواند مبادرت به فریب متعمدانه خود در باور به p کند، درحالی که او می داند که p درست است؟

۳. آزمایش های گور و ساکیم

گور و ساکیم در بررسی نمونه هایی که با مفهوم خودفریبی و شرایط چهارگانه مورد نظر آنها مطابقت داشته باشد، تجربه رویارویی با خود را مورد توجه قرار دادند. آزمون ها نشان می دهد که وقتی افراد مورد آزمایش با نمونه های صوتی یا ویدئویی خود و دیگران مواجه می شوند، واکنش های متفاوتی نشان می دهند. این تفاوت های جهت و شدت واکنش ها در رویارویی با خود، با سطح عزت نفس افراد و تفاوت های شخصیتی آنها مرتبط بوده است. این یافته ها ما را به این نتیجه گیری سوق می دهد که افرادی که نسبت به خود نگرش منفی دارند و در معیارهای ناهمخوانی شناختی نمره بالایی کسب می کنند، رویارویی با خود را ناخوشایند می یابند و تمایل دارند از آن اجتناب کنند. از سوی دیگر، افراد با ناهمخوانی شناختی پایین، رویارویی با خود را ناخوشایند نمی دانند و در واقع به دنبال آن هستند. این واقعیت که تفاوت هایی در واکنش ها به رویارویی با خود وجود دارد و برخی افراد، رویارویی با خود را ناخوشایند می دانند، درحالی که برخی دیگر به دنبال آن هستند، ممکن است نشان دهنده یک مبنای انگیزشی برای خطاها در شناسایی باشد.

پرسشی که گور و ساکیم به دنبال بررسی آن هستند، این است که آیا افراد هنگامی که به اشتباه، خود را به مثابه فرد دیگری می شناسند، درحقیقت از رویارویی با خود

اجتناب می کنند و یا هنگامی که با شناسایی اشتباه دیگران به مثابه خود، به طور مصنوعی به دنبال رویارویی با خود هستند، در حال خودفریبی هستند یا خیر؟ مسلماً هر دوی این خطاها شامل تحریف واقعیت می شوند. اشتباه گرفتن خود به جای دیگران، بازتابی است از اجتناب یا انکار یک رویداد ناخوشایند. افرادی هم که به اشتباه، دیگران را خود می پندارند، پاسخی «خودشیفته» و خود-فرافراکنانه می دهند. بنابراین فرضیه مورد بحث آن است که دست کم برخی از شناسایی های نادرست خود یا دیگران، مصادیقی از خودفریبی هستند.

گور و ساکیم با هدف نشان دادن اینکه شناسایی نادرست خود و دیگران مصادیقی از خودفریبی هستند، می کوشند تا نشان دهند که وقتی افراد مرتکب چنین خطاهایی می شوند، چهار معیار مورد نظر آنها برای خودفریبی را به درستی برآورده می سازند. نویسنده برای بررسی این معیارها، آزمایش های آن دو در مقاله مهم «خودفریبی: مفهومی در جست و جوی یک پدیده» را تبیین و بررسی می کند (Gur & Sackeim, 1979a).

در این آزمایش ۶۰ دانشجوی داوطلب دوره کارشناسی از دانشگاه پنسیلوانیا (۳۰ مرد و ۳۰ زن) شرکت داده می شوند. این دانشجویان افرادی بودند که در شمال شرق ایالات متحده زندگی می کردند.

در گام نخست، آزمایش اول را مرور می کنیم. در این آزمایش، به دانشجویان مورد آزمون، مجموعه ای از پرسشنامه های شخصیت و آسیب شناسی روانی داده می شود تا با اطمینان از اینکه تمام نتایج محرمانه خواهد ماند، آنها را در منزل تکمیل کنند. پس از بازگرداندن فرم ها، تنها به این دانشجویان گفته شد که در یک پژوهش با موضوع «تمایز صدا و شخصیت» شرکت خواهند کرد.

آنها پس از ورود، به اتاق آزمایش برده شدند و درحالی که روی صندلی نشسته بودند، یک پاراگراف مشابه را با «تن صدای عادی» خواندند. پس از ضبط نمونه صدا، افراد به اتاق دیگری برای قراردادادن الکترودها هدایت شدند. الکترودهای سنجشگر پاسخ الکتروفیزیولوژیک پوست (GSR) روی کف دست، بند میانی انگشتان دوم و سوم دست غیرغالب قرار داده شدند و افراد به اتاق آزمایش دیگری هدایت شدند.

سپس الکترودهای GSR به سیم‌های یک پلی‌گراف متصل شدند که در اتاق مجاور اتاق آزمایش قرار داشت. وقتی این کار انجام شد، دستورالعمل زیر برای آنها خوانده شد:

ما می‌خواهیم که شما در یک آزمایش نسبتاً ساده شرکت کنید. اکنون هدفون‌هایی را روی سر شما قرار خواهیم داد و یک نوار صوتی برای شما پخش خواهیم کرد. روی نوار، ۳۰ صدا وجود دارد. بین هر صدا با صدای دیگر یک وقفه کوتاه وجود دارد. لطفاً به هریک از این صداها به دقت گوش دهید. به محض شروع یک صدا، باید تصمیم بگیرید که «آیا فکر می‌کنید آن صدا متعلق به خودتان است یا فرد دیگری؟» به محض اینکه تصمیم گرفتید، باید یکی از شش دکمه کنار خود را فشار دهید و به ما اعلام کنید که به نظرتان آن صدا متعلق به خودتان بوده یا فرد دیگر، و چه اندازه در مورد این تصمیم خود مطمئن هستید. سه دکمه سمت چپ مربوط به انتخاب گزینه غریبه، و سه دکمه سمت راست مربوط به گزینه خود است. همچنین اگر دکمه ۱ را در هر طرف فشار دهید، به این معنی است که در مورد تصمیم خود خیلی مطمئن نیستید. اگر دکمه ۲ را در هر طرف فشار دهید، به این معنی است که تا حدودی در مورد تصمیم خود مطمئنید و اگر دکمه ۳ را در هر طرف فشار دهید، به این معنی است که در مورد تصمیمتان کاملاً مطمئن هستید.

در ضمن به دانشجویان اعلام شده بود که ممکن است صدای مشخصی بیش از یک بار تکرار شود و یا اصلاً برای آنها پخش نشود.

نوار شروع به پخش شدن کرد. هر کدام از این نوارها، شامل پنج گروه از شش صدا بود که از نظر مدت زمان، متفاوت بودند و یک وقفه ۲۰ تا ۴۰ ثانیه‌ای قبل و بعد از هر صدا در نظر گرفته شده بود. همچنین برای دانشجویان مورد آزمون مرد، نوارهایی پخش شد که حاوی صداهای مردانه بود و برای دانشجویان زن، صدای زنان پخش شد؛ اگرچه این نوارها برای دو جنس از نظر فرمت یکسان بودند. پس از اینکه افراد نظر خود را در مورد ۳۰ نمونه صدا اعلام کردند، الکترودها برداشته شد و افراد به اتاق دیگری برده شدند.

اما پاسخ‌های ارائه شده از سوی دانشجویان مورد آزمایش، نتایج بسیار جالبی در

اختیار پژوهشگران قرار داد. تعداد بسیاری از دانشجویان شرکت کننده، دچار خطای منفی کاذب شدند و صدای خود را به اشتباه، به مثابه صدای دیگری شناسایی کردند؛ همان طور که خطای مثبت کاذب یعنی شناسایی صدای دیگری به مثابه صدای خود نیز در آنها دیده می شد. این آزمایش هر چهار شرط مورد نظر گور و ساکیم برای خودفریبی را در بر داشت؛ زیرا اگرچه شرکت کننده ها به صورت آشکار و در گزارش کلامی، صدای خود را انکار می کردند، واکنش الکتروفیزیولوژیک پوست (GSR) آنها نشان می داد که در سطح ناخود آگاه، صدای خود را شناسایی کرده اند. به عبارت دیگر، حتی وقتی که افراد در سطح آگاهانه اعلام می کنند که «این صدای من نیست»، بدنشان واکنش های مشابه و بالاتری نشان می دهد. به همین ترتیب، در زمانی که آنها به صورت کلامی، صدای دیگری را به مثابه صدای خود اعلام می کردند، واکنش های فیزیولوژیکی - که معمولاً در مواجهه با صدای خود، سطح پایین تری دارند - نشان می دادند که در سطح ناخود آگاه، باور ندارند که صدای دیگری متعلق به خودشان است (شرط وجود دو باور متناقض).

از آنجا که واکنش های GSR بلافاصله با ارائه تشخیص کلامی ثبت می شوند، این دو شاخص (آگاهی و واکنش های ناخود آگاه) به طور هم زمان، اندازه گیری شده است و بنابراین هم زمانی باورهای متناقض اثبات می گردد (شرط هم زمانی باورهای متناقض). پس از پاسخ های صحیح (مثلاً وقتی فرد به درستی، صدای خود را شناسایی می کند)، زمان واکنش به طور معمول، سریع تر است؛ زیرا شناخت صحیح باعث تغییر آگاهی و آماده سازی سریع برای پاسخ بعدی می شود. اما در خطای منفی، عدم صرفه جویی زمانی نشان می دهد که شرکت کنندگان از اشتباه خود آگاه نیستند. به عبارت دیگر، آنها به طور ناخود آگاه، صدای خود را می شناسند؛ اما در سطح آگاهانه، این اظهار نظر را قبول ندارند. پس از اتمام آزمایش نیز هنگامی که از شرکت کنندگان پرسیده می شود که «آیا به اشتباه خود پی برده اند یا خیر؟»، اکثر شرکت کنندگان از برخی اشتباهات خود - به ویژه خطای منفی - آگاهی نداشتند (شرط عدم آگاهی از یکی از باورها).

به نظر گور و ساکیم، اشتباه شرکت کنندگان در شناسایی صداها، به دلایل انگیزشی رخ داده‌اند. در مواردی که صدای خود ممکن است جنبه‌های منفی را به یاد آورد، افراد ممکن است ناخواسته آن را انکار کنند و از رویارویی ناخوشایند با گذشته خود اجتناب نمایند. در مقابل، برخی افراد به دلیل لذت از رویارویی با جنبه‌های مثبت، صدای دیگری را به اشتباه، به مثابه صدای خود اعلام می‌کنند و در جست‌وجوی تأیید مثبت هستند (انگیزه‌مندی در خطاها).

بنابراین نتایج این آزمایش از این ادعا حمایت می‌کند که پدیده‌ای وجود دارد که با مفهوم خودفریبی مطابقت دارد؛ زیرا شواهد تأییدکننده‌ای برای برآورده کردن چهار معیار برای انتساب آن یافت شد. وقتی شرکت کنندگان صداهای خود و دیگران را به اشتباه شناسایی کردند، نشان دادند که در برخی سطوح، پردازش شناسایی‌های صحیح انجام شده است. سطوح GSR آنها با زمانی که صداها را به درستی شناسایی کردند، تفاوتی نداشت و بنابراین آنها به‌طور هم‌زمان، باورهای متناقضی داشتند. افزون بر این، آنها از شناسایی اشتباه صدای خود آگاه نبودند و گاهی اوقات از شناسایی نادرست صداهای دیگران نیز اطلاعی نداشتند. در نهایت شواهد اولیه‌ای وجود دارد که نشان می‌دهد شناسایی‌های نادرست صداهای خود و دیگران انگیزشی هستند. آنهایی که به اشتباه، دیگران را به مثابه خود شناسایی می‌کنند، در خودپنداره خود، خودشیفته هستند و رویارویی با خود را ناخوشایند نمی‌دانند و در واقع، به دنبال آن هستند. این آزمون‌شوندگان در معیارهایی که ناخوشایندی رویارویی با خود را پیش‌بینی می‌کنند، نمره پایینی کسب کردند.

از بین چهار معیار لازم برای انتساب خودفریبی، نتایج مطالعه حاضر در مورد برآورده کردن معیار چهارم انگیزش، کمتر قانع‌کننده هستند. این دیدگاهی که شناسایی‌های نادرست خود و دیگران، دارای هویت انگیزشی است، به قرائن بیشتری نیاز دارد. برای حمایت از این ادعا که این خطاها انگیزشی هستند، باید شواهد اضافی در مورد ارتباط سطوح ناهماهنگی شناختی یا عزت نفس با شناسایی‌های نادرست هم خود و هم دیگران به دست آورد.

با توجه به کاستی آزمایش اول در نمایاندن شرط چهارم خودفریبی، گور و ساکیم آزمایش دوم را طرح ریزی کردند. آنها می دانستند که شرکت کنندگانی که عزت نفس آنها به سبب نوع تعاملاتشان با افراد دیگر افزایش یافته بود، در مقایسه با افرادی که کاهش عزت نفس را تجربه کرده بودند، زمان بیشتری را صرف گوش دادن به نوارهای صدای خودشان می کردند؛ همین طور که وقتی از این افراد خواسته شد ترجمه های انگلیسی کلمات خارجی را حدس بزنند، ضماین اول شخص بیشتری به کار می بردند.

نتایج مطالعات نشان می داد که پس از تجربه های بازخورد منفی، عزت نفس کاهش می یابد و مواجهه با خود، ناخوشایندتر می شود. از سوی دیگر، بازخورد مثبت عزت نفس را افزایش می دهد و مواجهه با خود را کمتر ناخوشایند می کند. اگر عدم تشخیص هایی که شرکت کنندگان مواجه شده با خود مرتکب می شوند واقعاً انگیزشی باشد، انتظار می رود افرادی که شکست را تجربه کرده اند یا عزت نفس پایین تری دارند، مشکلات بیشتری در تشخیص خود نشان دهند. آنها باید در زمان واکنش در آزمایش های مربوط به خود کندتر باشند و در انجام چنین تشخیص هایی اطمینان کمتری داشته باشند و به ویژه باید خطاهای منفی کاذب بیشتری مرتکب شوند. از سوی دیگر، افرادی که موفقیت را تجربه کرده اند باید مشکلات کمتری در تشخیص خود نشان دهند. مهم تر از همه، آنها باید تعداد بیشتری خطاهای مثبت کاذب مرتکب شوند.

هدف اصلی در آزمایش دوم گور و ساکیم، بررسی تأثیر دستکاری های تجربی مربوط به موفقیت یا شکست - که به مثابه شاخصی برای افزایش یا کاهش خودارزشمندی تلقی می شود - بر توانایی شناسایی صدای خود و دیگر افراد بود. به عبارت دیگر، این آزمایش سعی داشت نشان دهد که اشتباهات در شناسایی صدای خود و دیگران - که می توان آنها را نمونه ای از خودفریبی دانست - تحت تأثیر انگیزه ها و تغییرات در وضعیت روانی (مثلاً به واسطه موفقیت یا شکست تجربی) قرار دارند.

یکی از فرضیات آزمایش دوم گور و ساکیم، این بود که اشتباه در شناسایی صدای خود و دیگران ناشی از فرایندهای انگیزشی است؛ یعنی افراد وقتی احساس می کنند با خودشان یا عملکردشان مشکل دارند - میانجی شدن به واسطه شکست -، از روی

محافظه کاری یا اجتناب از رویارویی با خودشان، در شناسایی دقیق صدای خود دچار اشتباه می‌شوند. از سوی دیگر، افرادی که به دلیل موفقیت یا افزایش خودارزشمندی حالت مثبتی دارند، تمایل بیشتری به رویارویی با خود دارند و ممکن است حتی تمایل به اشتباه در شناسایی صدای دیگران به مثابه صدای خود نشان دهند (به مثابه نمونه‌ای از خودپروژه‌سازی).

اما فرضیات اصلی آزمایش دوم به شرح زیر بودند:

الف) افرادی که دچار تجربه شکست (و کاهش خودارزشمندی) شده‌اند، در شناسایی صدای خود دچار تأخیر خواهند بود و با احتمال بیشتری دچار خطاهای منفی کاذب می‌شوند. ب) افرادی که تجربه موفقیت دارند (و افزایش خودارزشمندی را تجربه کرده‌اند)، در شناسایی صدای خود بهتر عمل می‌کنند و در مقابل، امکان بیشتری برای شناسایی صدای دیگران به مثابه صدای خود (خطاهای مثبت کاذب) نشان می‌دهند. در این آزمایش ۶۰ دانشجوی دانشگاه پنسیلوانیا (۳۰ پسر و ۳۰ دختر) شرکت کردند. دانشجویان در دو گروه دستکاری تجربی قرار گرفتند: گروه شکست^۱ و گروه موفقیت^۲. در نهایت به دلیل تطبیق شرایط (مثلاً حذف داده‌هایی که معیارهای دستکاری را نداشتند یا موارد استثنایی) تعدادی از شرکت کنندگان از تحلیل نهایی حذف شدند؛ به طوری که نتایج نهایی شامل ۳۰ شرکت کننده در گروه شکست و ۲۱ شرکت کننده در گروه موفقیت می‌شد. روند انجام آزمایش شامل مراحل زیر بود:

۱. مرحله ضبط صدای اولیه: در ابتدا از همه شرکت کنندگان خواسته شد یک پاراگراف خاص را با صدای خود بخوانند تا صدای آنها ضبط شود. این ضبط برای استفاده در آزمون شناسایی صدا در مرحله بعدی به کار می‌رود.
۲. مرحله حل مسائل واژگانی: برای ایجاد دستکاری‌های تجربی در حالت روانی (مثبت یا منفی) از شرکت کنندگان خواسته شد به حل مسائل مترادف که از

1. Failure
2. Success

آزمون‌های خاصی انتخاب شده بودند، پردازند. گروه موفقیت با مسائل، آسان‌تر و گروه شکست با مسائل دشوارتر مواجه شدند. همچنین بازخورد مستقیم در طول ارائه مسائل (صحیح/غلط بودن پاسخ‌ها) داده شد. ارزیابی‌های پس‌آزمونی نشان داد که شرکت‌کنندگان در گروه موفقیت از عملکرد خود، رضایت بیشتری داشتند و خودارزشمندی بالاتری گزارش کردند؛ درحالی‌که شرکت‌کنندگان در گروه شکست، اضطراب، افسردگی و خصومت بیشتری را تجربه کردند.

۳. مرحله شناسایی صدا: پس از تمام‌شدن مسائل واژگانی، شرکت‌کنندگان به اتاق آزمایش منتقل شدند تا در یک برنامه شناسایی صدا شرکت کنند. در این بخش، شرکت‌کنندگان به یک نوار صوتی گوش دادند که شامل ۲۸ قطعه صوتی، و هر کدام به مدت ۴ ثانیه بودند. صدای ضبط‌شده خود شرکت‌کنندگان در ۴ موقعیت مشخص (مثلاً موقعیت‌های ۶، ۱۱، ۱۹ و ۲۴) پخش می‌شد. بین هر قطعه صوتی یک دوره سکوت با طول زمانی میان ۱۵ تا ۲۵ ثانیه (با میانگین حدود ۲۰ ثانیه) وجود داشت. همچنین برای جلوگیری از سوگیری‌های جنسیتی، مردان فقط صدای مردان، و زنان فقط صدای زنان را شنیدند. دستورالعمل‌ها مشابه آزمایش اول بود به جز آنکه شرکت‌کنندگان از تعداد کلی صداهای موجود مطلع نشدند.

۴. اندازه‌گیری‌ها: به جز زمان پاسخ (زمان لازم برای تعیین صحت شناسایی صدا) و میزان اطمینان از انتخاب صدا، نوع خطاهای انجام‌شده نیز مد نظر قرار گرفت. خطاها به دو دسته تقسیم شدند: خطاهای منفی کاذب و خطاهای مثبت کاذب. همچنین شرکت‌کنندگان پس از انجام برنامه، یک پرسشنامه پس‌آزمونی تکمیل کردند که در آن، تجربه‌های قبلی اعم از شنیدن صدای خود، واکنش‌ها نسبت به صدای خود و موارد دیگر بررسی شد. همچنین از فهرست صفات احساسی چندبعدی برای سنجش وضعیت روانی (اضطراب، افسردگی و خصومت) استفاده شد.

نتایج پرشماری از این آزمایش به دست آمد. یکی از اولین نتایج، تأیید دستکاری‌های تجربی بود. نتایج بررسی وضعیت احساسی نشان داد که شرکت‌کنندگان گروه شکست از نظر اضطراب، افسردگی و خصومت نسبت به گروه موفقیت وضعیت بدتری داشتند. همچنین خودارزیابی از عملکرد در حل مسائل، به‌خصوص رضایت از عملکرد و مقایسه عملکرد با دیگر دانشجویان، میانگین‌های پایین‌تری در گروه شکست نسبت به گروه موفقیت نشان داد.

از حیث عملکرد شرکت‌کنندگان در وظیفه شناسایی صدا، اول اینکه، از نظر زمانی شرکت‌کنندگان در گروه شکست زمان بیشتری نسبت به گروه موفقیت برای شناسایی صدای خود صرف کردند؛ ولی این تأخیر برای شناسایی صدای دیگران مشاهده نشد. این نشان می‌دهد که تأثیر منفی شکست به‌صورت خاص، در تشخیص صدای خود نمایان می‌شود. دوم اینکه، از جهت سطح اطمینان، هنگام شناسایی صدای خود، گروه شکست نسبت به گروه موفقیت میزان کمتری از اطمینان را گزارش دادند؛ گرچه این تفاوت به‌صورت یک روند مطرح شده بود. سوم اینکه، از منظر خطاهای شناسایی، در زمینه خطاهای منفی کاذب تعداد افرادی که حداقل یک بار این خطا را مرتکب شدند در گروه شکست (۱۱ نفر از ۳۰ شرکت‌کننده) بسیار بیشتر از گروه موفقیت (تنها ۲ نفر از ۲۱ شرکت‌کننده) بود که این تفاوت از نظر آماری معنادار بود. متقابلاً، در زمینه خطاهای مثبت کاذب، تعداد بیشتری از شرکت‌کنندگان در گروه موفقیت (۱۶ نفر) این خطا را مرتکب شدند؛ درحالی‌که ۱۳ نفر از شرکت‌کنندگان گروه شکست، اشتباه مشابهی انجام دادند. این تفاوت نیز از نظر آماری معنادار بود. به‌علاوه، یک شاخص کلی به نام «درجه خودپروژه‌سازی» تعریف شد که در آن به ازای هر خطای منفی کاذب، امتیاز منفی، و به هر خطای مثبت کاذب، امتیاز مثبت داده می‌شد. نتایج نشان دادند که میانگین نمره این شاخص برای گروه موفقیت، به‌طور قابل توجهی از گروه شکست بالاتر بود.

در باب واکنش‌های احساسی به شنیدن صدای خود، در پرسشنامه پس‌آزمونی از شرکت‌کنندگان خواسته شد میزان لذت از شنیدن صدای خود را ارزیابی کنند. نتایج

نشان داد که شرکت کنندگان گروه شکست از شنیدن صدای خود لذت کمتری داشتند. همچنین گروه شکست صدای خود را کمتر دلپذیر ارزیابی کردند. یکی دیگر از نتایج، درباره آگاهی از خطاها بود. همانند آزمایش اول، یافته‌ها نشان داد که شرکت کنندگان بیشتر خطاهای منفی کاذب را به‌مثابه خطا تشخیص نمی‌دادند؛ در حالی که در خطاهای مثبت کاذب، برخی شرکت کنندگان آگاهی نسبی از اشتباهات خود داشتند.

بنابراین نتایج آزمایش دوم نشان می‌دهد که تجربیات موفقیت یا شکست - که بر اساس آنها، سطح خودارزشمندی تغییر می‌کند - به‌طور مستقیم، بر توانایی شناسایی صدای خود تأثیر می‌گذارد. در شرایطی که افراد دچار شکست شده و به تبع آن از رویارویی با خود دچار اجتناب یا ترس می‌شوند، تشخیص صدای خود برای آنها دشوارتر شده و با تأخیر در واکنش همراه است. این موضوع به اشتباهات بیشتر از نوع منفی (عدم شناسایی صدای خود) منجر می‌شود. برعکس، افرادی که تجربه موفقیت داشته‌اند و معمولاً از خودارزشمندی و عزت نفس بالاتری برخوردارند، حساسیت کمتری نسبت به رویارویی با خود دارند؛ از این رو ممکن است به اشتباه صدای دیگران را به‌مثابه صدای خود تفسیر کنند (خطاهای مثبت کاذب) که می‌توان آن را نشانه‌ای از نوع خودپروژه‌سازی تلقی کرد. تفاوت‌های مشاهده‌شده در سرعت واکنش و سطح اطمینان نیز از این موضوع پشتیبانی می‌کنند که دستکاری‌های تجربی تأثیر مشخصی بر فرایندهای شناختی و انگیزشی مرتبط با خودشناسی دارند. این نتایج، از سویی، شواهد تجربی را برای فرضیه خودفریبی ارائه می‌دهند و از سوی دیگر، تأثیر عواطف و انگیزه‌ها - به‌ویژه وضعیت خودارزشمندی - را بر انتخاب‌های شناختی (مانند شناسایی و اشتباه در شناسایی صدای خود و دیگران) نمایان می‌سازند.

در مجموع آزمایش دوم به‌خوبی نشان داد که اشتباهات در شناسایی صدای خود و دیگران نه‌تنها ناشی از نقص‌های شناختی ساده نیستند، بلکه تحت تأثیر عوامل انگیزشی و عاطفی (از جمله تجربه شکست یا موفقیت) به‌صورت سیستماتیک تغییر می‌کنند. بدین ترتیب، این یافته‌ها به استدلال برخی پژوهشگران مبنی بر آنکه خودفریبی می‌تواند

به‌مثابه یک فرایند انگیزشی تلقی شود و در زمان مواجهه با خود، رفتارهای دفاعی و تغییر یافته‌ای را از خود به نمایش بگذارد تأیید می‌کند.

۴. بررسی آزمایش‌های گور و ساکیم

درباره آزمایش‌های گور و ساکیم در دفاع از جمع باورهای متناقض در خودفریبی و رویارویی با پارادوکس ایستا و پویا نقدهای پرشماری می‌توان طرح کرد. این نقدها را به‌اختصار و در سه گونه اشکالات روش‌شناختی، تفسیری و مفهومی مرور می‌کنیم.

از نظر روش‌شناختی، حجم کوچک نمونه و تعداد محدود آزمایش‌ها یکی از اولین اشکالات است. آن‌چنان‌که دیدیم مطالعه با ۶۰ شرکت‌کننده انجام شد و تعداد آزمایش‌های تشخیص صدا برای هر فرد نسبتاً محدود بود (۳۰ آزمایش و فقط ۵ بار صدای خود فرد). روشن است که حجم کوچک نمونه و تعداد محدود آزمایش‌ها می‌تواند قابلیت تعمیم یافته‌ها را محدود کند و همچنین بر پایایی اندازه‌گیری‌های GSR تأثیر بگذارد. تکرارپذیری یافته‌ها با حجم نمونه بیشتر و آزمایش‌های متنوع‌تر این اطمینان را می‌دهد که نتایج به‌دست آمده تصادفی نیستند. از دیگر نقدها می‌توان به چالش‌های اندازه‌گیری ناآگاهی اشاره کرد. یکی از معیارهای کلیدی خودفریبی، ناآگاهی به یکی از باورهای متناقض است. گور و ساکیم از گزارش‌های خودآگاهانه پس از آزمایش و زمان واکنش به‌مثابه شاخص‌های ناآگاهی استفاده کرده‌اند و حال آنکه، اثبات ناآگاهی از نظر روش‌شناختی، بسیار دشوار است؛ زیرا ممکن است گزارش‌های خودآگاهانه دقیق نباشند و شرکت‌کنندگان به‌درستی، آگاهی خود را گزارش نداده یا حتی تمایل به پنهان کردن آن داشته باشند. شاخص زمان واکنش نیز ممکن است به عوامل دیگری غیر از آگاهی مربوط باشد. به‌طور کلی اندازه‌گیری دقیق ناآگاهی یک چالش پایدار در روان‌شناسی است.

اما از دیگر نقدهای روش‌شناختی، اعتبار و محدودیت‌های استفاده از واکنش‌های الکتروفیزیولوژیک پوست است. آن‌چنان‌که دیدیم گور و ساکیم از پاسخ‌های گالوانیکی (GSR) به‌مثابه شاخصی از واکنش‌های ناخودآگاه استفاده می‌کنند که

افزایش GSR به صدای خود، حتی زمانی که به اشتباه، تشخیص داده می‌شود، به مثابه مدرکی برای باور ناخودآگاه درست تفسیر شده است؛ اما سخن در اینجاست که GSR یک معیار روان‌فیزیولوژیکی است که تحت تأثیر عوامل مختلفی، مانند استرس، اضطراب، و تغییرات محیطی قرار می‌گیرد؛ از این رو جای این پرسش خواهد بود که آیا افزایش GSR به طور خاص و منحصر به فرد نشان‌دهنده تشخیص ناخودآگاه صداست یا می‌تواند ناشی از عوامل دیگری باشد که اساساً ارتباطی با خودفریبی ندارد.

از حیث تفسیری نیز با این چالش مهم مواجهیم که مبنای تفسیر انگیزشی خطاهای رخ داده در تشخیص صداها چندان روشن نیست. آن‌چنان که دیدیم گور و ساکیم خطاهای منفی کاذب را به مثابه انگیزه اجتناب از مواجهه منفی با خود، و خطاهای مثبت کاذب را به مثابه انگیزه لذت بردن از مواجهه با خود یا خودشیفتگی تفسیر کرده‌اند؛ اما این تفسیر انگیزشی مبتنی بر فرضیاتی در مورد انگیزه‌های پنهان و ناخودآگاه است که به طور مستقیم، در مطالعه، اندازه‌گیری نشده‌اند. مخالفان می‌توانند ادعا کنند که خطاهای تشخیص صدا می‌تواند ناشی از عوامل شناختی ساده‌تری، مانند سوگیری‌های توجه، مشکلات ادراکی یا حتی خطاهای تصادفی باشند و به تفسیر پیچیده انگیزشی نیازی نداریم. همچنین عدم همبستگی یا تعارض میان GSR و گزارش‌های خودآگاهانه از دیگر اشکالات تفسیری این نتایج است. آزمایش‌ها نشان دادند که GSR و گزارش‌های خودآگاهانه، نسبتاً مستقل هستند و نویسندگان، این امر را به مثابه شهادتی بر وجود پردازش ناخودآگاه و باورهای متناقض تفسیر کرده‌اند؛ اما باید در نظر داشت که عدم همبستگی بین دو نوع اندازه‌گیری می‌تواند به معانی مختلفی تعبیر شود. ای بسا این واقعیت، حاکی از آن باشد که GSR و گزارش‌های خودآگاهانه جنبه‌های متفاوتی از پاسخ را اندازه‌گیری می‌کنند و یا اینکه نشان‌دهنده مشکلات در اعتبار یا پایایی یکی یا هر دوی این اندازه‌گیری‌ها باشد؛ اما لزوماً به معنای وجود باورهای متناقض نیست.

اما از جهت مفهومی و نظری نیز این آزمایش‌ها و نتایج حاصل از آنها با نقدهایی مواجه بوده است. از اولین نقدهای مفهومی، مدعای حل پارادوکس خودفریبی با نفی فرض ضرورت آگاهی برای شناخت است. واقعیت آن است که همچنان می‌توان ادعا

کرد که حل پارادوکس خودفریبی توسط گور و ساکیم چندان کارآمد نیست و پارادوکس همچنان به قوت خود باقی است. ما می‌توانیم بپرسیم که دقیقاً چگونه یک باور می‌تواند «ناخودآگاه» باشد و همچنان بر رفتار و واکنش‌های فیزیولوژیکی تأثیر بگذارد. همچنین برخی ممکن است استدلال کنند که خودفریبی نیازمند درجه‌ای از آگاهی ضمنی از فریب است تا به معنای واقعی کلمه «فریب» تحقق یابد.

نتیجه‌گیری

خودفریبی اخلاقی در کنار پیامدهای منفی و ناگوار احتمالی، چون تکبر، خودشیفتگی، عناد در برابر حقیقت و...؛ گاه دستاوردهای مثبتی نیز به دنبال داشته است که مقابله با استرس و اضطراب، افزایش انگیزه و پشتکار، تسهیل روابط اجتماعی، حفظ و ارتقای عزت‌نفس و خودپنداره، افزایش تاب‌آوری در برابر رویدادهای منفی، کاهش درد و تسریع بهبود و نیز تسهیل تصمیم‌گیری در شرایط پیچیده، از جمله کارکردهای تطابقی خودفریبی در بقا و سازگاری انسان نسبت به رخداد‌های پیرامونی هستند. تقریرهای قصدگرایانه از فرایند خودفریبی و به‌خصوص، شرط تناقض‌عامدانه و هم‌زمان باورها در آن با چالش‌های پرشماری روبه‌رو بوده است. گور و ساکیم می‌کوشند تا با طراحی آزمایش‌هایی، شرایط چهارگانه خودفریبی در افراد را بررسی کنند و چگونگی جمع‌دو باور متناقض در ساحت‌های مختلف شناختی انسان را نشان دهند؛ اما آن‌چنان‌که دیدیم این آزمایش‌ها از وجوه مختلف روش‌شناختی، تفسیری و مفهومی دارای اشکالاتی است. تعمیم نتایج آزمایشی که روی عده محدودی انجام شده بود، چالش‌های اندازه‌گیری ناآگاهی از نظر روش‌شناختی، چگونگی تأثیرگذاری باور ناخودآگاه بر رفتار و واکنش فیزیولوژیکی، اعتبار و محدودیت‌های استفاده از واکنش‌های الکتروفیزیولوژیک پوست، ابهام در مبنای تفسیر انگیزشی خطاهای رخ داده در تشخیص صداها، از جمله این اشکالات است.

فهرست منابع

- Bach, K. (1981). An analysis of self-deception. *Philosophy and Phenomenological Research*, 41, pp. 70-351.
- Bermudez J, Luis. (2000). Self-deception, intentions and contradictory beliefs. *Analysis*, 60(4), pp. 309-319.
- Davidson, D. (1982). Paradoxes of irrationality. In *Philosophical essays on Freud* (R. Wollheim & J. Hopkins, Eds.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Demos, R. (1960). lying to Oneself. *Journal of Philosophy*, 57(18), pp. 588-595.
- Gendler, T. (2007). Self-deception as pretense. *Philosophical Perspectives*, 21, pp. 231-258.
- Gur, R. & Sackeim, H. (1979a). Self-deception: A concept in search of a phenomenon. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37, pp. 69-147.
- Gur, R. & Sackeim, H. (1979b). Self-deception, other-deception, and self-reported psychopathology. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 47(1), pp. 213-215.
- Gur R. & Sackeim H. (1997). The Flavors of Self-Deception: Ontology and Epidemiology. *Behavioral and Brain Sciences*, 20(1), pp. 125-126.
- Johnston, M. (1988). Self-deception and the nature of mind. In *Perspectives on self-deception* (B. McLaughlin & A. O. Rorty, Eds.). Berkeley: University of California Press.
- Mele, R. (1987). Recent work on self-deception. *American Philosophical Quarterly*, 24, pp. 1-17.
- Mele, R. (1997). Real self-deception. *Behavioral and Brain Sciences*, 20, pp. 91-102.
- Mele, R. (2001). *Self-Deception Unmasked*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Nelkin, D. (2012). Responsibility and Self-Deception: A Framework. *Humana*

تجزیه

باورهای متناقض و پاسخ‌های الکترونیکی پوژیک: مطالعه موردی گور و ساکیم

- Mente Journal of Philosophical Studies*, 20, pp. 117-139.
- Paluch, S. (1967). Self-deception. *Inquiry*, 10(1-4), pp. 268-278.
- Pears, D. (1984). *Motivated irrationality*. Oxford: Oxford University Press.
- Quattrone, G. & Tversky, A. (1984). Causal versus diagnostic contingencies: On self-deception and on the voter's illusion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46, pp. 48-237.

References

- Bach, K. (1981). "An analysis of self-deception." *Philosophy and Phenomenological Research*, 41, pp. 70-351.
- Bermudez, J. (2000). "Self-deception, intentions and contradictory beliefs." *Analysis*, 60(4), pp. 309-319.
- Davidson, D. (1982). "Paradoxes of irrationality." In *Philosophical essays on Freud* (R. Wollheim & J. Hopkins, Eds.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Demos, R. (1960). "Lying to Oneself." *Journal of Philosophy*, 57(18), pp. 588-595.
- Gendler, T. (2007). "Self-deception as pretense." *Philosophical Perspectives*, 21, pp. 231-258.
- Gur, R. & Sackeim, H. (1979a). "Self-deception: A concept in search of a phenomenon." *Journal of Personality and Social Psychology*, 37, pp. 69-147.
- Gur, R. & Sackeim, H. (1979b). "Self-deception, other-deception, and self-reported psychopathology." *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 47(1), pp. 213-215.
- Gur, R. & Sackeim, H. (1997). "The Flavors of Self-Deception: Ontology and Epidemiology." *Behavioral and Brain Sciences*, 20(1), pp. 125-126.
- Johnston, M. (1988). "Self-deception and the nature of mind." In *Perspectives on self-deception* (B. McLaughlin & A. O. Rorty, Eds.). Berkeley: University of California Press.
- Mele, R. (1987). "Recent work on self-deception." *American Philosophical Quarterly*, 24, pp. 1-17.
- Mele, Alfred R. (1997). "Real self-deception." *Behavioral and Brain Sciences*, 20, pp. 91-102.
- Mele, R. (2001). *Self-Deception Unmasked*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Nelkin, D. (2012). "Responsibility and Self-Deception: A Framework." *Humana Mente Journal of Philosophical Studies*, 20, pp. 117-139.

- Paluch, S. (1967). "Self-deception." *Inquiry*, 10(1-4), pp. 268-278.
- Pears, D. (1984). *Motivated irrationality*. Oxford: Oxford University Press.
- Quattrone, G. & Tversky, A. (1984). "Causal versus diagnostic contingencies: On self-deception and on the voter's illusion." *Journal of Personality and Social Psychology*, 46, pp. 48-237.

نظر

سال سیام، شماره ۳، ۱۴۰۴